

53/2 หมู่ 7 ต.สันปูเลย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ 50220 โทร. 08 9997 8146

www.luckydogs.info

อีเมล : lucky4paws@yahoo.com

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพฤติกรรมสุนัข

1. สุนัขก็คือสุนัขป่า

เพื่อให้เข้าใจพฤติกรรมของสุนัขได้ดีขึ้น เราควรมองย้อนกลับไปดูถึง สุนัขป่า บรรพบุรุษของมัน ว่ามีพฤติกรรมเช่นไร มีการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างไร และมีวิวัฒนาการของพฤติกรรมอย่างไร ถึงแม้ว่าจะใช้เวลานานนับหลายศตวรรษในการวิวัฒนาการจากสุนัขป่ามาเป็นสุนัขบ้าน แต่ไม่ว่าจะจะเป็นรูปลักษณะเชิงกายภาพหรือพฤติกรรมทางด้านจิตใจนั้นแทบจะไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงเลย พูดย่างๆ ก็คือ พฤติกรรมของสุนัขก็ยังคงคล้ายคลึงกับพฤติกรรมของหมาป่า ไม่ได้คล้ายคลึงกับมนุษย์เลย

2. วิวัฒนาการของพฤติกรรม

กว่า 40% ของพฤติกรรมสุนัขนั้นมีผลจากพันธุกรรม พันธุกรรมเป็นตัวกำหนดการทำงานของสมอง และสมองนั่นเองเป็นตัวการในการผลิตฮอร์โมน หรือพูดย่างๆ ก็คือ การผสมพันธุ์สุนัข เป็นตัวการสำคัญที่ส่งผลถึงพฤติกรรมของลูกสุนัขทั้งทางด้านร่างกายและคุณลักษณะต่างๆ ที่มันจะได้รับสืบทอดมา การทำงานของฮอร์โมนที่ส่งผลกระทบต่อจิตใจของสุนัขนั้นค่อนข้างน่าสนใจ เนื่องจากฮอร์โมนและพฤติกรรมจะขึ้นต่อกันและกัน คือฮอร์โมนจะส่งผลให้แสดงพฤติกรรมบางอย่าง และในทางกลับกัน พฤติกรรมก็จะส่งผลต่อการผลิตฮอร์โมนเช่นกัน สิ่งนี้เรียกในทางเทคนิคว่า การตอบสนองทางชีวภาพ ตัวอย่างเช่น เมื่อลูกสุนัขแรกคลอดได้รับการกระตุ้นเป็นระยะจากสิ่งเร้าต่างๆ จะโตขึ้นมาเป็นสุนัขที่มีขนาดใหญ่ สมองใหญ่ และจัดการกับสถานการณ์ที่ไม่คุ้นเคยหรือไม่พึงประสงค์ได้ดีกว่า เมื่อเผชิญหน้ากับสัตว์อื่นจะไม่ต่อสู้ ไม่ตกใจ หรือไม่วิ่งหนี แต่จะตรวจสอบสถานการณ์โดยรอบและหาทางหนีทีไล่ พฤติกรรมเช่นนี้มีผลมาจากการตอบสนองทางชีวภาพที่ส่งผลจากประสบการณ์ที่มันเคยประสบมา

ส่วนอีก 60% ของพฤติกรรมสุนัขนั้นเป็นเรื่องของสภาพแวดล้อมรอบตัวเป็นหลัก ว่าสุนัขได้เรียนรู้อะไรจากแม่ของมัน จากพี่น้องของมัน จากสุนัขและสัตว์เลี้ยงอื่นๆ สภาพแวดล้อมนอกเหนือจากที่มันอาศัยอยู่ รวมถึงมนุษย์

3. การสื่อสาร

เนื่องจากสุนัขบ้านนั้นสืบสายพันธุ์มาจากสุนัขป่า เพื่อการอยู่รอด สุนัขป่าต้องอยู่รวมกันเป็นฝูง เนื่องจากมันเป็นสัตว์สังคม (เหมือนมนุษย์) การที่จะอาศัยร่วมกันได้อย่างราบรื่นและรู้ตำแหน่งตัวเองในการช่วยกันล่าเหยื่อนั้นจะต้องมีผู้นำและผู้ตามตามลำดับชั้น และแต่ละตัวจะทำตามกฎนั้นอย่างเข้มงวด อย่างไรก็ตาม ลำดับชั้นนี้ไม่ได้ถาวร จะต้องมีการยืนยันลำดับชั้นกันเป็นระยะ และเมื่อลำดับชั้นเปลี่ยนไปทุกตัวก็จะรับทราบตามนั้น หรือพูดย่างๆ ก็คือ โดยวิธีใดวิธีหนึ่งในการสื่อสารแบบไร้เสียงนี้ สุนัขป่าสามารถเข้าใจกันและกันได้ว่ามันอยู่ ณ ตำแหน่งใดในฝูง

สุนัขป่าสื่อสารกันโดยใช้กลิ่นเป็นหลัก นอกจากนั้นอาจจะเป็นการใช้ภาษากาย การเลียนแบบ และการใช้เสียง (ซึ่งน้อยมาก) คนส่วนใหญ่ปฏิบัติกับสุนัขราวกับเป็นเด็กน้อย และใช้กฎเช่นเดียวกับมนุษย์ การสื่อสารจะเป็นการใช้คำพูดเป็นหลัก และสุนัขจำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับสังคมมนุษย์ทั้งที่มันพูดไม่ได้ อย่างไรก็ตาม เราเพิ่งได้เรียนรู้ว่าสุนัขนั้น “คิดเหมือนสุนัขป่า” และ “มีพฤติกรรมเหมือนสุนัขป่า” สุนัขไม่ได้สื่อสารกันโดยใช้เสียง ความเชื่อที่ว่าสุนัขเข้าใจอย่างแท้จริงว่าเรารู้สึกและพูดอะไรนั้นไม่จริงเลย สุนัขไม่สามารถเข้าใจภาษามนุษย์ได้ การที่มันสามารถเรียนรู้คำสั่งบางคำได้ไม่ได้หมายความว่ามันเข้าใจประโยชน์ทั้งหมดหรือแม้แต่เรื่องราวทั้งหมดที่เรากำลังพูดกับมัน และบ่อยครั้งที่มนุษย์ใช้การสื่อสารทั้งแบบมีเสียงและไม่มีเสียง แต่แสดงออกมาเป็นสองภาษาที่แตกต่างกัน เสียงบอกให้สุนัขทำอย่างหนึ่ง ขณะที่ภาษากายบอกอีกอย่างหนึ่ง และเนื่องจากสุนัขโดยสายพันธุ์แล้วเป็นสัตว์ที่ไม่ได้ใช้เสียงในการสื่อสาร มันจะเก่งในเรื่องการอ่านภาษากาย มันจึงเลือกตอบสนองตามภาษากายนั้น ซึ่งอาจจะไม่ตรงใจเราก็ได้

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้สุนัขจะไม่เข้าใจภาษามนุษย์ แต่ก็โชคดีที่มนุษย์เรายังสามารถที่จะศึกษาเรียนรู้และเข้าใจระบบการสื่อสารของสุนัขได้เนื่องจากความเฉลียวฉลาดที่คิดตัวเองของมนุษย์นั่นเอง

4. ความจำเป็นพื้นฐาน

ความจำเป็นพื้นฐานของสุนัขก็เหมือนๆ กับความต้องการของมนุษย์ คือ น้ำ อาหาร ที่หลบแดดฝน ที่ว่างให้วิ่งเล่น อากาศ แสงอาทิตย์ และความเอาใจใส่จากเจ้าของ ดังที่กล่าวไปในตอนต้นแล้วว่า สุนัขเป็นสัตว์สังคมและต้องการเพื่อน ไม่ว่าจะเป็นสุนัขด้วยกันเองหรือมนุษย์ก็ได้ และเพื่อให้มีพัฒนาการในทุกด้านอย่างเหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสาร ทักษะการเล่น การรับรู้ความหนักเบาในการกัด และการเข้าใจว่ามันคือสุนัข มันจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสุนัขด้วยกันเองสม่ำเสมอ ตั้งแต่ยังมีอายุน้อย

ความต้องการในการเอาตัวรอดและความปลอดภัยของตนเอง ก็เช่นเดียวกับมนุษย์ สุนัขต้องการการเป็นผู้นำและต้องการรับรู้ตำแหน่งตามลำดับชั้นที่ชัดเจน พุงง่ายๆ ก็คือมันต้องการรู้ว่ามันอยู่ตำแหน่งใดในบ้านมนุษย์ นอกจากสัตว์อื่นๆ ด้วยกันแล้ว ยังจะรวมถึงสมาชิกทุกคนในบ้านนั้นด้วย เช่นปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ลูก สมาชิกครอบครัวคนอื่น เพื่อนที่อาศัยด้วย รวมถึงคนรับใช้ ลำดับที่เท่ากันจะไม่อยู่ในความคิดของสุนัข แต่จริงๆ แล้วควรให้สุนัขรับรู้ว่ามันอยู่ในลำดับต่ำสุดของสมาชิกในบ้าน

ถ้าความต้องการพื้นฐานไม่ได้รับการตอบสนองอย่างครบถ้วน จะส่งผลกระทบต่อทั้งด้านร่างกายและจิตใจต่อสุนัข และนั่นก็จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของสุนัขต่อไป

5. การดูแลขั้นพื้นฐาน

เพื่อให้สุนัขมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ตลอดเวลา เราต้องดูแลเอาใจใส่สุนัขอย่างสม่ำเสมอ สุนัขไม่ว่าจะสายพันธุ์ใด ต้องการการดูแลที่คล้ายคลึงกัน เช่น ก) ขนและผิวหนัง (การแปรงขน การอาบน้ำ การตรวจสอบเป็นประจำว่ามีบาดแผล คู่มู ฝี เห็บ หมัด เหา และอื่นๆ หรือไม่ ข) การตรวจสุขภาพทั่วไป ตา หู จมูก ฟัน เห่าและเล็บ รวมถึงอุจจาระ (มีพยาธิต่างๆ หรือไม่) ค) การให้วัคซีน และ ง) การออกกำลังกาย

ถ้าเรามีการดูแลพื้นฐานไม่เพียงพอ สุนัขนั้นอาจจะเป็นพาหะนำโรคติดต่อมาสู่มนุษย์ได้ สุนัขที่สุขภาพไม่ดีจะแสดงอาการเซื่องซึม หรือบางครั้งอาจจะก้าวร้าวเช่น ชู เห่ากรรโชก หรือกัดได้ โดยเฉพาะถ้ามันมีความเจ็บปวดร่วมด้วย สุนัขจะสื่อสารว่ามันเจ็บปวดโดยใช้สัญญาณดังต่อไปนี้ อันดับแรกจะเดินหนีไป หรือเอาอุ้งเท้าไปด้านหลัง ถ้ายัง

ไม่เข้าใจ มันอาจจะตรงหรือจับมือคุณเบาๆ ถ้ายังไม่เข้าใจอีกสุนัขจะเห่าเพื่อสื่อสารให้รู้ว่ามันเจ็บและกลัว นอกจากนี้ การดูแลพื้นฐานเป็นอีกวิธีที่จะยืนยันลำดับชั้นระหว่างเจ้าของและสุนัข และส่งผลต่อพฤติกรรมของสุนัขได้

6. กระบวนการเรียนรู้

สุนัขเรียนรู้ผ่านการสังเกตและเลียนแบบ การลองผิดลองถูก และการฝึกสอน เมื่อการกระทำใดๆ นำรางวัลกลับมาให้ ลูกสุนัขจะทำอีก ถ้าการกระทำนั้นทำให้ถูกลงโทษมันก็จะหยุด แต่ต้องเป็นการทำโทษที่สุนัขเข้าใจว่านั่นคือการทำโทษ มิเช่นนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นอาจตรงกันข้ามคือ พฤติกรรมนั้นจะเพิ่มขึ้นแทนที่จะลดลง

กระบวนการเรียนรู้ของสุนัขจะเริ่มตั้งแต่มันลืมตาดูโลกเลยทีเดียว แรกคลอคมันอาจจะเรียนรู้ไม่ก็อย่างเช่น จะหามจากที่ไหน หรือจะรู้สีกอบอุ้มและปลอดภัยได้อย่างไร แต่เมื่อลูกสุนัขสามารถมองเห็น ได้ยิน และเดินได้แล้ว ช่วงสำคัญที่สุดก็จะเริ่มขึ้น ซึ่งเรียกว่า ช่วงการเข้าสังคม ช่วงนี้จะอยู่ประมาณ 3-14 สัปดาห์แรกของชีวิต ช่วงนี้จะเป็นตัวกำหนดพื้นฐานพฤติกรรมของสุนัขในอนาคต พูดง่ายๆ คือ สุขภาพจิตของสุนัขจะขึ้นอยู่กับสิ่งที่มีมันเรียนรู้ก่อนที่จะอายุสามเดือนครึ่งเท่านั้น ทักษะต่างๆ จะเรียนรู้โดยผ่านการเล่นเป็นหลัก ลูกสุนัขจะเรียนรู้ว่าจะทำตัวให้สมดุลอย่างไร จะขัดหรือเข้าแทรกอย่างไร ช่วงเวลาใดเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสม การเล่นเป็นเหมือนการทดลอง แต่เป็นการทดลองที่ปลอดภัยและเป็นตัวกระตุ้นให้การทำงานของอวัยวะต่างๆ สอดประสานกันและเพิ่มทักษะต่างๆ ให้สมบูรณ์เต็มที่ เป็นการพัฒนาด้านจิตใจ กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และสอนการแก้ปัญหา ยิ่งไปกว่านั้น ลูกสุนัขจะมีโอกาสพัฒนาทักษะทางด้านสังคม เช่นการสื่อสาร การแสดงบทบาทผู้นำ ผู้ตาม การส่งสัญญาณให้สงบ การส่งสัญญาณว่าต้องการเล่น การมีปฏิสัมพันธ์กับสุนัข สัตว์อื่น หรือมนุษย์ กิจกรรมการเล่นยังเป็นสิ่งบ่งบอกว่าสุนัขตัวนั้นควรเป็นผู้นำหรือผู้ตาม สุนัข (ทั้งอายุน้อยและอายุมาก) ใช้การเล่นเป็นการสร้างสถานภาพทางสังคม นั่นคือ เป็นตัวกำหนดลำดับชั้นของมัน ดังนั้น เพื่อให้สุนัขและมนุษย์มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แม้แต่ในเวลาเล่นกับสุนัขเราก็ต้องปฏิบัติตามกฎที่วางไว้อย่างสม่ำเสมอ

หลังจากอ่านบทความนี้แล้วและคุณสนใจต้องการทราบเรื่องพฤติกรรมของสุนัข (รวมถึงพัฒนาการต่างๆ) ห้างหุ้นส่วนจำกัด ลัคกี้ดีออกส์ ขอเสนอหลักสูตรการเชื่อมโยงพื้นฐานสำหรับคุณและสุนัขของคุณ ถ้าคุณสนใจ กรุณาติดต่อห้างหุ้นส่วนจำกัดลัคกี้ดีออกส์ 08 9997 8146

©คุณนิงเกะ ปาร์มา (วท.บ.)ผู้จัดการทั่วไป ห้างหุ้นส่วนจำกัด ลัคกี้ดีออกส์ เชียงใหม่, มีนาคม2004.